

Providing a Model for Developing the Entrepreneurial Capacity of the Young Generation of the Country in the Context of Curriculum Planning of the University

Somayeh Gharagozloo*

Faezeh Nateghi, Mahnaz Jalalvandi*****

Abstract

The purpose of this study was to provide a model for developing the entrepreneurial ability of the young generation in the context of higher education curriculum planning. The present study was developmental and qualitatively based on the data method of the Glaser Foundation. The statistical population in the study background consisted of all available domestic and foreign theoretical and research texts, related references and upstream documents of the education system of the Islamic Republic of Iran. The sampling method of this population was purposeful. There were curriculum and entrepreneurship which were selected by the method of snowball and theoretically saturated. The results showed that in the research background section, 46 components were extracted in the form of 8 factors and in the interview with experts' section, and 71 components were extracted in the form of 12 factors. Similar to the elimination and final cases, which included 100 components in the form of 12 factors were extracted in the causal conditions of factors such as creativity and innovation, leadership, entrepreneurial experience and training, as

* PhD Student in Curriculum Planning, Department of Educational Sciences, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran, somayehgharagozloo1990@gmail.com

** Associate Professor, Department of Educational Sciences, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran (Corresponding Author), f-nateghi@iau-arak.ac.ir

*** Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran, m-jalalvandi@iau-arak.ac.ir

Date received: 18-12-2021, Date of acceptance: 05-04-2022

well as in the intervention of five factors of teamwork, perseverance, risk-taking, independence and positive thinking. In the context of the three main factors of familiarity with the industry, the characteristics of the university and the support and infrastructure affecting the curriculum model were identified and determined based on entrepreneurial indicators.

Keywords: Entrepreneurship, Curriculum, Entrepreneurial University, Scientific and Applied, Foundation Data Method.

ارائه الگوی توسعه توان‌مندی کارآفرینی نسل جوان کشور در بستر برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی

سمیه فراگوزلو*

فائزه ناطقی**، مهناز جلال‌وندی***

چکیده

هدف از این تحقیق ارائه الگوی توسعه توان‌مندی کارآفرینی نسل جوان کشور در بستر برنامه‌ریزی درسی آموزش عالی بود. تحقیق حاضر، از نظر هدف، توسعه‌ای و به‌صورت کیفی به‌روش داده‌بنیاد گلپزری بود. جامعه آماری در پیشینه مطالعاتی را کلیه متون نظری و پژوهشی داخلی و خارجی در دسترس، مراجع مرتبط، و اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش کشور جمهوری اسلامی ایران تشکیل داد. روش نمونه‌گیری از این جامعه هدف‌مند بود و در بخش مصاحبه با خبرگان جامعه تحقیق شامل پانزده نفر متخصص حوزه برنامه‌ریزی درسی و کارآفرینی بود که به‌روش گلوله‌برفی و در حد اشباع‌نظری انتخاب شدند. یافته‌ها نشان داد که در بخش پیشینه تحقیق در قالب هشت عامل تعداد ۴۶ مؤلفه استخراج و در بخش مصاحبه با خبرگان ۷۱ مؤلفه و در قالب دوازده عامل استخراج شد که در نهایت، موارد تکراری و مشابه حذف و موارد نهایی، که شامل صد مؤلفه در قالب دوازده عامل بودند، استخراج شدند که در شرایط علی عواملی چون خلاقیت و نوآوری، رهبری، تجربه کارآفرینانه، و آموزش و هم‌چنین، در شرایط مداخله‌گر، پنج عامل کار

* دانشجوی دکتری، برنامه‌ریزی درسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران،
somayehgharagooloo1990@gmail.com

** دانشیار، گروه علوم تربیتی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران (نویسنده مسئول)

f-nateghi@iau-arak.ac.ir

*** استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران،
m-jalalvandi@iau-arak.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۲۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۱/۱۶

گروهی، پشتکار، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی، و مثبت‌اندیشی و در شرایط زمینه‌ای سه عامل اصلی آشناسازی با صنعت، ویژگی‌های دانشگاه، و پشتیبانی و زیرساخت مؤثر در الگوی برنامه‌های درسی براساس شاخص‌های کارآفرینی شناسایی و تعیین شدند.

کلیدواژه‌ها: کارآفرینی، برنامه درسی، دانشگاه کارآفرین، علمی و کاربردی، روش داده‌بنیاد.

۱. مقدمه

اشتغال و بی‌کاری از جمله موضوعات اساسی اقتصادی هر کشور است، به‌گونه‌ای که افزایش اشتغال و کاهش بی‌کاری به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع تلقی می‌شوند. از طرفی، اشتغال‌زایی مستلزم برنامه‌های کارآفرینی، به‌ویژه در محیط‌های آموزش عالی، است. تقویت کارآفرینی و ایجاد بستر مناسب برای توسعه آن از ابزار پیشرفت اقتصادی کشورها و به‌ویژه کشورهای درحال توسعه به‌شمار می‌آید، زیرا یک فعالیت کارآفرینی با اثربخشی بالا به توسعه اقتصادی، ایجاد اشتغال، نوآوری، و رقابت‌پذیری منجر می‌شود (احمدی و امیدی نجف‌آبادی ۱۳۸۸). بررسی نرخ بی‌کاری افراد پانزده‌ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۱۰/۶ درصد از جمعیت فعال (شاغل و بی‌کار) بی‌کار بوده‌اند. بررسی روند تغییرات نرخ بی‌کاری حاکی از آن است که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال ۱۳۹۷، ۱/۲ درصد کاهش یافته است (مرکز آمار ایران ۱۳۹۸). امروزه، چالش اشتغال با موضوع کار و بی‌کاری نه‌فقط یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی روز جهان در کشور به‌شمار می‌آید، بلکه، باتوجه‌به میزان رشد جمعیت در دو دهه گذشته، می‌توان آن را مهم‌ترین چالش اجتماعی چند دهه آینده به‌حساب آورد. حل این مشکل سیاست‌گذاران غالب کشورها را با چالش‌های بزرگی روبه‌رو ساخته است، به‌گونه‌ای که می‌توان گفت ثبات و زوال برخی از دولت‌ها در گرو حل بحران بی‌کاری است (خسروی و کی‌خواه ۱۳۹۲). درواقع، بحران بی‌کاری تهدیدی برای کل جامعه است، به‌ویژه بی‌کاری فارغ‌التحصیلان عواقب جبران‌ناپذیری در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، و سیاسی خواهد داشت (Shiri 2012). موضوع کارآفرینی در همه کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه جایگاه ویژه‌ای دارد. توسعه فرهنگ کارآفرینی، ترویج و زمینه‌سازی برای آن یک ضرورت جدی اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی برای هر کشور است و کارآفرینی چیزی نیست که یک‌باره و ناگهان در ذهن کسی ایجاد شود، بلکه نتیجه فرایندی است که باید از ابتدای کودکی آغاز و به تدریج در دوره‌های بالاتر تکمیل شود. تجارب کشورهای مختلف در این زمینه دال بر

این مطلب است که اغلب در دوره‌های تحصیلی پایه، مانند پیش از دبستان و دبستان، آموزش کارآفرینی بر عناصر کارآفرینانه نظیر خلاقیت، رشد، و شکوفایی رفتارهای کارآفرینانه تأکید دارد (مؤسسه کارآفرینی دانمارک ۲۰۱۴). باتوجه به نرخ فزاینده تغییر و تحولات در حوزه‌های علمی، اقتصادی، و اجتماعی، نظام اجتماعی در صورتی اثربخش خواهد بود که بتواند با ایجاد بسترهای لازم منابع انسانی تحت آموزش خود را به دانش، مهارت، و ویژگی‌های کارآفرینان تجهیز کند و روحیه کارآفرینی را در آن‌ها پرورش دهد (پورقاز ۱۳۹۰). در این جهت، برخی از پژوهش‌گران برنامه‌های آموزشی هدف‌مند را به‌عنوان راه‌کاری برای افزایش توانمندی و توسعه اشتغال دانشجویان معرفی کرده‌اند (Denis Kintu et al. 2019). هم‌چنین، راه‌کارهایی مانند توسعه خلاقیت و نوآوری (Mehralizadeh and Arman 2007)، افزایش مهارت‌های کارگروهی (Singhn 2013)، افزایش مهارت‌های ارتباطی (Tymon 2011)، پذیرش مسئولیت و توانایی تصمیم‌گیری (Pillai 2012)، توانایی برنامه‌ریزی، هماهنگی، و سازمان‌دهی (Pillai 2012)، توسعه توانایی بهره‌گیری از فناوری‌های نو (Pool and Sewell 2007)، آگاهی تجاری (Pool and Sewell 2007)، تسلط به زبان‌های رایج (Wasimudin 2015)، افزایش توانایی مدیریت دیگران یا همان مهارت‌های رهبری (Lau 2014)، مهارت‌های کارآفرینی و برون‌گرایی (Hannu Rätty 2019)، فراهم‌سازی یادگیری مداوم (Kim 2019)، و توسعه مهارت‌های مدیریتی (Ko 2019) از ویژگی‌هایی معرفی شده‌اند که می‌توانند توانمندی دانشجویان را ارتقا دهند. هم‌چنین، آریفین و دیگران (Ariffin et al. 2015) نیز افزایش تجارب شغلی را از مهم‌ترین ابعاد افزایش احتمال موفقیت در کارآفرینی معرفی کردند. دانشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین اجزای نهاد آموزش و از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهی جهان آینده تلقی می‌شوند. به‌دلیل دگرگونی‌های شدیدی که امروزه دنیای آموزش عالی را تحت‌تأثیر قرار داده است، اهداف، برنامه‌ها، و جهت‌گیری‌های دانشگاه‌ها بیش از پیش در کانون توجه واقع شده‌اند. مروری بر تحولات آموزش عالی از ظهور اولین دانشگاه در قرن سیزدهم تا به امروز نشان می‌دهد آموزش عالی همواره نهادی پویا و متغیر بوده و هم‌گام با تحولات و ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، و معرفتی تغییر کرده است (شریفی اسدی و دیگران ۱۳۹۸).

در این جهت، کارآفرینی یک پدیده اقتصادی و اجتماعی، موضوع پژوهشی، رشته دانشگاهی، زمینه تدریس و آموزش، جهت‌گیری توسعه‌ای، سناریوی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، یا مجموعه‌ای از ارزش‌های فرهنگی است (شریف‌زاده و اسدی ۱۳۹۲). کروگر و لیندهال (Kruger and Lindahl) نیز با مطرح کردن اهمیت فرایند کارآفرینی در رشد و

توسعه اقتصادی بیان داشته‌اند که رشد کارآفرینی حاصل آموزش کارآفرینی است (به‌نقل از باقرصاد و دیگران ۱۳۹۲). امروزه، این پذیرش عمومی در جهان وجود دارد که دانش و مهارت‌های کارآفرینی را می‌توان از طریق آموزش در محیط ارتقا بخشید (Fischer 2018) و آموزش نقش مهمی را در فرایند گنجایش کارآفرینی ایفا می‌کند (Nowiński 2019). آموزش کارآفرینی فرایندی نظام‌مند، آگاهانه، و هدف‌گراست که طی آن افراد غیرکارآفرین ولی با توان بالقوه به‌صورت خلاق تربیت می‌شوند. در این زمینه، سازمان جهانی یونسکو در کنفرانس جهانی در سال ۱۹۹۸ با به‌رسمیت شناختن ارزش و حمایت از کارآفرینی و مهارت‌های آن در آموزش عالی حمایت خود را برای مهم‌بودن آموزش کارآفرینی اعلام کرده است (UNESCO 1998). آژانس تضمین کیفیت در آموزش عالی (۲۰۱۲) آموزش کارآفرینی را به‌عنوان ابزاری برای رشد و استفاده از تفکر و مهارت‌های سرمایه‌گذاری و هم‌چنین، توسعه و رشد کسب‌وکار موجود یا طراحی سازمان کارآفرینی تعریف می‌کند و هدف آن را تولید فارغ‌التحصیلانی می‌داند که قادر به شناسایی فرصت‌ها و سرمایه‌گذاری در حال رشد، از طریق تنظیم کسب‌وکار جدید یا توسعه و رشد بخش‌هایی از سرمایه‌گذاری موجود، باشند. در واقع، آموزش کارآفرینی فعالیتی است که از آن برای انتقال دانش و اطلاعات موردنیاز در جهت کارآفرینی استفاده می‌شود و افزایش، بهبود، و توسعه نگرش‌ها، مهارت‌ها، و توانایی‌های افراد غیرکارآفرین را در پی خواهد داشت (شریفی اسدی و دیگران ۱۳۹۸). از جمله اهداف آموزش کارآفرینی کسب دانش مربوط به کارآفرینی تعیین و تقویت ظرفیت، استعداد و مهارت کارآفرینی، القای مخاطره‌پذیری، تقویت نگرش‌ها در جهت پذیرش تغییر، و غیره است (احمدپور داریانی ۱۳۹۲).

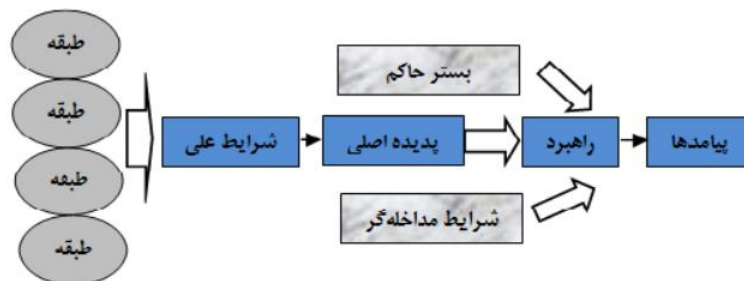
لذا، ادغام آموزش کارآفرینی در برنامه درسی دانشگاه‌ها و مدارس عالی موجب غنی‌سازی تجارب یادگیری فراگیرندگان، افزایش ایجاد کسب‌وکار جدید توسط آن‌ها، ارتقای مهارت‌های شغلی و مدیریت کسب‌وکار، افزایش ارتباط میان دانشگاه‌ها و صنعت، و ایجاد فرصتی برای آموختن محتوا و روش‌های تدریس کارآفرینی می‌شود (Faoite et al. 2003). در مجموع، می‌توان ادعان کرد که ادغام کارآفرینی در برنامه درسی دانشگاه‌ها و مدارس عالی موجب غنی‌سازی تجارب یادگیری فراگیرندگان، افزایش ایجاد کسب‌وکار جدید توسط آن‌ها، ارتقای مهارت‌های شغلی، مدیریت کسب‌وکار، افزایش ارتباط میان دانشگاه و صنعت، و ایجاد فرصتی برای آزمون محتوا برنامه درسی دانشگاه‌ها می‌شود (ibid.).

از آنجاکه امروزه، به دلیل نبود زمینه‌ها و بسترهای لازم برای جذب و اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و عدم توانایی آن‌ها در خلق فرصت‌ها و ایجاد زمینه کار برای خویش مشکل کارایی و کارآفرینی به مسئله مهمی برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی تبدیل شده است و می‌تواند به شکل‌گیری بحران‌ها و آسیب‌های اجتماعی متعددی منجر شود، این موضوع بررسی بیش‌تری را می‌طلبد (گودرزی و دیگران ۱۳۹۵). یکی از راه‌کارهای مناسب و مطمئن برای حل این مسئله توان‌مندکردن آن‌ها به مهارت کارآفرینی در طول تحصیلات دانشگاهی است که این توانایی می‌تواند جلوی به‌وجود آمدن بسیاری از چالش‌ها و مسائل را بگیرد، اما به دلیل وجود برخی مسائل و آسیب‌ها در برنامه درسی رشته‌های تحصیلی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، دانشجویان مهارت‌های لازم را در این زمینه کسب نمی‌کنند. با آگاهی به اهمیت این موضوع در مسیر اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است که در این ارتباط آموزش‌های مراکز علمی و کاربردی کشور به قصد ارتقای دانش افراد، ایجاد مهارت‌های کارآفرینی، و به‌فعّلیت‌درآوردن استعداد‌های نهفته در دانشجویان شکل گرفته‌اند. در ایران، دانشگاه علمی- کاربردی به‌عنوان دانشگاهی کارآفرین مسئولیت آموزش کارآفرینی به دانشجویان را برعهده دارد. دانشگاه علمی- کاربردی با شعار دانشگاه کارآفرین و معرفی نظام آموزش عالی علمی- کاربردی به‌عنوان شیوه جدیدی از مطالعه در سال ۱۳۷۳ با هدف فراهم‌آوردن موجبات مشارکت سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی برای تربیت نیروی انسان متخصص و موردنیاز بخش‌های مختلف شکل گرفت. دانشگاه علمی- کاربردی مجری بیش از هفت‌صد رشته دانشگاهی مختص این دانشگاه در چهار گروه صنعت، کشاورزی، مدیریت، و خدمات اجتماعی و فرهنگ و هنر است که در قالب روش‌های آموزش ترمی و پودمانی برای آماده‌سازی دانشجویان به‌منظور ورود به بازار کار و کارآفرینی فعالیت می‌کند. این درحالی است که تاکنون جایگاه فعالیت‌های کارآفرینی در دانشگاه علمی کاربردی کشور، به‌عنوان تنها دانشگاه کارآفرین و متولی آموزش کارآفرینی، ناشناخته مانده است (محمدی و دیگران ۱۳۹۵؛ باقری‌فرد ۱۳۹۰) و اغلب فارغ‌التحصیلان این دانشگاه مهارت‌های کارآفرینانه لازم را ندارند و درعمل آموزش کارآفرینی در این دانشگاه شکست خورده است و دلیل عمده این نارسایی ضعف برنامه‌ریزی درسی این دانشگاه در عرصه کارآفرینی است (محمدی و دیگران ۱۳۹۵؛ سلیمانی دنگلانی ۱۳۹۴؛ ایزدی ۱۳۹۰؛ کیاکجوری ۱۳۸۷). برای شناخت دلایل ضعف این دانشگاه در آموزش کارآفرینی و همچنین ارائه راه‌کار برای بهبود وضعیت، این پژوهش

به‌روش داده‌بنیاد در پی ارائه الگویی است تا به این پرسش پاسخ دهد که ارائه الگوی توسعه توان‌مندی کارآفرینی نسل جوان کشور در بستر برنامه‌ریزی درسی دانشگاه علمی و کاربردی به چه صورت است و راه‌بردهای اجرایی برای بهبود وضعیت موجود کدام‌اند؟

۲. روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف یک پژوهش توسعه‌ای محسوب می‌شود که به‌صورت کیفی انجام گرفته است. پژوهش حاضر در چهارچوب رویکرد کیفی است و با به‌کارگیری روش تحلیل تم در بخش اول (پیشینه‌های پژوهش) و روش نظریه داده‌بنیاد به‌روش اشتراوس و کوربین در بخش دوم (مصاحبه با خبرگان) انجام گرفته است. این رهیافت (ره‌یافت نظام‌مند (systematic) اشتراوس و کوربین)، بر استفاده از گام‌های تحلیل داده‌ها، مشتمل بر کدگذاری باز، محوری، و گزینشی، و تدوین یک الگوی منطقی یا یک توصیف بصری از نظریه تولیدشده تأکید دارد (دانایی فرد و امامی ۱۳۹۲). اشتراوس و کوربین این روش کدگذاری را، که در اصطلاح به آن مدل پارادایم کدگذاری محوری گفته می‌شود، ارائه کرده‌اند و به این دلیل محوری گفته می‌شود که کدگذاری حول «محور» یک طبقه انجام می‌شود (شکل ۱).

شکل ۱. مدل پارادایمی کدگذاری محوری (بازرگان ۱۳۹۷)

تحلیل داده‌ها به‌روش داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین و با بهره‌گیری از شیوه کدگذاری به‌شیوه سیستماتیک (کدگذاری باز، محوری، و انتخابی) انجام گرفته است.

گام اول کدگذاری باز (open coding): در مرحله کدگذاری باز داده‌ها، از طریق جزء‌به‌جزء کردن اطلاعات، به طبقه‌بندی اطلاعات درباره پدیده مورد مطالعه پرداخته شد.

گام دوم کدگذاری محوری (axial coding): در این مرحله از طریق نمودار کدگذاری شده یک مقوله به عنوان مقوله یا پدیده اصلی در مرکز فرایند بررسی موردنظر قرار گرفت. سپس، سایر مقولات، عواملی که عامل اصلی را به آن‌ها مرتبط می‌سازند و پی‌آمدهایی که در ارتباط با مقوله اصلی انجام می‌شود و شرایط زمینه‌ای که این اقدامات را تحت تأثیر قرار می‌دهند، مورد بررسی قرار گرفتند.

گام سوم کدگذاری انتخابی (selective coding): این مرحله شامل مرتبط کردن مقولات باهم است که به ارائه الگوی مفهومی پژوهش (خلق نظریه) منجر می‌شود و در فرایند مقاله بررسی خواهد شد.

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل دو گروه است: گروه اول منابع و پیشینه‌های مطالعاتی که شامل همه متون نظری و پژوهشی داخلی و خارجی در دسترس (سی پژوهش)، مراجع مرتبط، و اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران است. گروه دوم شامل استادان مدیریت آموزشی، مدیران، و متخصصان کارآفرینی و دانشگاه علمی و کاربردی است که با آنان مصاحبه‌هایی انجام گرفت (پانزده نفر). روش نمونه‌گیری گروه اول به صورت هدف‌مند بود و در پژوهش گروه دوم روش گلوله‌برفی به کار گرفته شد و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت.

۳. روایی و پایایی داده‌ها (قابلیت اعتماد تحقیق)

برای بررسی روایی، یافته‌های پژوهش در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و آن‌ها متن نظریه را مطالعه کردند. سپس، دیدگاه‌های آن‌ها اعمال شد. در پایان، استادان این پژوهش را مطالعه و بازبینی کردند و مواردی را برای اصلاح یا تغییر نظریه نهایی ارائه دادند. پایایی به گستره تکرارپذیری یافته‌های پژوهش اشاره دارد. از راه‌های نشان‌دادن پایایی، مطالعه حساب‌رسی فرایند آن است. یافته‌های آن زمانی قابل حساب‌رسی هستند که محقق دیگر بتواند مسیر تصمیم به کاررفته توسط محقق در طول مصاحبه را نشان دهد. بنابراین، محقق پایایی داده‌ها را از طریق نشان‌دادن مسیر تصمیمات خود و هم‌چنین، قراردادن تمامی داده‌های خام، تحلیل شده، کدها، مقوله‌ها، فرایند مطالعه، اهداف اولیه، و سؤال‌ها در اختیار استادان راه‌نما و مشاور قرار داد و با حساب‌رسی دقیق صاحب‌نظران درستی تمام

گام‌های تحقیق مورد تأیید قرار گرفت. علاوه بر این، در تحقیق کنونی از روش توافق درون‌موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام‌گرفته استفاده شده است. برای محاسبه پایایی، مصاحبه با روش توافق درون‌موضوعی دو کدگذار (ارزیاب) از یک دانشجوی مقطع دکتری مدیریت آموزشی درخواست شد تا در سمت همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند. آموزش‌ها و تکنیک‌های لازم به‌منظور کدگذاری مصاحبه‌ها به وی انتقال داده شد. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در نظر دو نفر مشابه‌اند، با عنوان «توافق» و کدهای متفاوت با عنوان «عدم توافق» مشخص شدند. سپس، محقق به‌همراه این همکار پژوهش تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرده است و درصد توافق درون‌موضوعی، که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به‌کار می‌رود، با استفاده از فرمول زیر محاسبه شده است:

$$\text{درصد توافق} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 100}{\text{تعداد کل کدها}} \%$$

نتایج حاصل این کدگذاری در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. نتایج بررسی پایایی دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل داده‌ها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	اول	۸۸	۳۵	۱۸	٪ ۷۹/۵
۲	پنجم	۶۸	۲۸	۱۲	٪ ۸۲/۳
۳	چهاردهم	۷۱	۳۰	۱۱	٪ ۸۴/۵
	کل	۲۲۷	۹۳	۴۱	٪ ۸۱/۹

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، تعداد کل کدهای ثبت‌شده توسط هر دو نفر (محقق و همکار کننده) برابر ۲۲۷، تعداد کل توافقات بین این کدها ۹۳، و تعداد کل عدم توافقات بین این کدها ۴۱ است. پایایی بین دو کدگذار با استفاده از فرمول ذکر شده ۸۱/۹ درصد است که از ۶۰ درصد بالاتر بوده است. بنابراین، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار MaxQDA نسخه Pro استفاده شده است.

۴. یافته‌های تحقیق

درابتدا، به کمک مطالعات کتاب‌خانه‌ای، سعی شد تا شاخص‌های کارآفرینی استخراج شوند. به این منظور، پایگاه‌های اطلاعاتی گوگل اسکولار، ساینس دایرکت، امرالد، اسکوپوس، پری کوئست، سیج جورنالز، و پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی مانند اس. آی. دی، نورمگز، پژوهشکده علوم انسانی، مگ ایران، و سیویلیکا جست‌وجو شدند. معیارهای موردنظر برای انتخاب مقالات از این سایت‌ها عبارت بودند از: مطالعات تجربی و مطالعات مروری که تأکیدشان بر کارآفرینی، آموزش کارآفرینی، و کارآفرینی در دانشگاه‌ها، خصوصاً در دانشگاه‌های علمی- کاربردی، بود. مقالات نامرتب با این موضوعات از بررسی خارج شدند. علاوه بر مقالات گزینش شده، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های مرتبط با موضوع تحقیق نیز مورد مطالعه قرار گرفتند. خروجی تحلیل متن مقالات و سایر منابع در جهت استخراج شاخص‌های کارآفرینی در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل منابع در مسیر دستیابی به شاخص‌های کارآفرینی (کدگذاری باز)

نویسنده/ محقق / سال	عنوان	مؤلفه استخراجی
شجاعی و دیگران ۱۳۹۸	طراحی الگوی شایستگی‌های برنامه درسی کارآفرین در رشته علوم تربیتی	مدیریت فناوری اطلاعات، تصمیم‌گیری و حل مسئله، تعاملات و ارتباطات مؤثر، و مدیریت و رهبری
مقام‌دوست و دیگران ۱۳۹۸	طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته‌های کاردانش با رویکرد کارآفرینی	خلاقیت، نوآوری، کار گروهی، پشتکار، ریسک‌پذیری، و رهبری
رضایی و مرزوقی ۱۳۹۷	ارزیابی مؤلفه‌های کارآفرینی در برنامه درسی تجربه‌شده دانشجویان دانشگاه کابل	موقعیت‌شناسی
مدرسی سریزدی و دیگران ۱۳۹۷	طراحی انگاره نظری برنامه درسی با رویکرد کارآفرینی برای درس فارسی دوره ابتدایی	دانش، نگرش، و مهارت کارآفرینی
سبزه ۱۳۹۴	طراحی الگوی برنامه درسی کارآفرینی برای کودکان پیش از دبستان و ارزش‌یابی آن از دیدگاه متخصصان برنامه درسی، کارآفرینی، و مربیان	خلاقیت، تمایل به کار و تلاش مستمر، کنج‌کاوی، پویایی و فعالیت مداوم، مثبت‌اندیشی، استقلال‌طلبی، میل به موفقیت، و مسئولیت‌پذیری
عسگریان دهکردی ۱۳۹۳	فرهنگ لغت کارآفرینی	خلاقیت، نوآوری، و رهبری

مؤلفه استخراجی	عنوان	نویسنده / محقق / سال
نوآوری، خلاقیت، مسئله‌گشایی، برنامه‌ریزی، کارگروهي، استفاده از فرصت‌ها، اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیری، انعطاف‌پذیری، ریسک‌پذیری، و خوش‌بینی	تبیین ابعاد و مؤلفه‌های نگرش جامع کارآفرینی و تحلیل آن در محتوای کتب درسی عمومی و تکمیل مهارت متوسطه کار دانش	سبحانی‌نژاد و مقدم ۱۳۹۲
روحیه خودباوری و اعتمادبه‌نفس، روحیه مسئولیت‌پذیری، روحیه مخاطره‌پذیری، آینده‌نگری، خلاقیت و نوآوری، و استقلال و عدم وابستگی	آسیب‌شناسی فرایند کارآفرینی در برنامه درسی رشته‌های تحصیلی دانشگاهی	مجلل چویقلو و دیگران ۱۳۹۰
پشتکار، مسئولیت‌پذیری، ریسک‌پذیری، نوآوری، خلاقیت، و انعطاف‌پذیری	بررسی رابطه کارآفرینی سازمانی با خلاقیت در سازمان فنی و حرفه‌ای	طاهری و جهرمی ۱۳۸۹
دانش، ذهنیت، شخصیت و نگرش کافی کارآفرینی، و تشویق به خوداشتغالی	پیش‌تصور دانشجویان داروسازی برای گنجاندن برنامه درسی کارآفرینی در برنامه PharmD	Albarraq et al. 2020
تجربه مستقیم، تشخیص فرصت، و خوداشتغالی	انتخاب یک رویکرد تجربی همه‌جانبه در آموزش کارآفرینی: مروری بر برنامه درسی کارآفرینی تجربی	Fleck and Teckchandani 2020
راه‌حل‌ها و ایده‌های نوآورانه، عملی، و هم‌چنین همکاری و همکاری مؤثر	ویژگی‌های یک کارآفرین	Cincera 2018
چشم‌انداز کارآفرینی، رهبری راه‌بردی متعهد، تولید دانش نوآور، دانش نوآور، توسعه فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی منطقه‌ای و فرهنگ کارآفرینی	ابعاد متامدل یک دانشگاه کارآفرینی	Aranha and Garcia 2018
نوآوری، رهبری	فهرست جهانی کارآفرینی	Zoltán et al. 2018
نیاز به موفقیت، کانون کنترل، خودکارآمدی، ریسک‌پذیری، نوآوری، گشودگی، و هوشیاری	ویژگی‌های شخصی کارآفرینان	پکالاگر و ویلیام ۲۰۱۷
نوآوری	استفاده از فرایند تحقیق اقدام برای طراحی آموزش کارآفرینی در دانشگاه	Goldstein 2016
دانش، مهارت، و نگرش	دانش و نگرش کارآفرینانه	Belás et al. 2015
قدرت رهبری، نوآوری، و خلاقیت	مهارت‌های تلویزیون و کارآفرینی	Badawi 2013
ریسک‌پذیری، استقلال، مکان کنترل، و خودکارآمدی	ویژگی‌های مهم شخصیتی کارآفرینانه	کلوزنیکوف و دیگران ۲۰۱۳

ارائه الگوی توسعه توانمندی کارآفرینی ... (سمیه فراگوزلو و دیگران) ۲۹۳

نویسنده / محقق / سال	عنوان	مؤلفه استخراجی
Mongia 2013	خصوصیات و نگرش کارآفرینان موفق	نوآوری و خلاقیت
آبیلولا ۲۰۱۳	ویژگی‌های کارآفرینان برتر	کسب تجربه عملی و خوداشتغالی
سیبرت و لامپکین ۲۰۱۰	برترین ویژگی‌های یک کارآفرین	جنسیت، تجربه کسب‌وکار، دانش قبلی، آموزش، فعالیت‌های شبکه، و حتی سبک فرزندپروری
دیاکوا و دیگران ۲۰۱۰	ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان برتر	اعتمادبه‌نفس، شجاعت، مسئولیت، عزم، خلاقیت، و پشتکار
ماساویا ۲۰۱۰	شخصیت کارآفرین	خلق ایده، کشف فرصت‌ها
دیوتینگ ۲۰۱۰	توانایی‌های کارآفرینانه	تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه، ریسک‌پذیری
Burdus 2010	مبانی کارآفرینی	قدرت رهبری و ریسک‌پذیری
دی مازی ۲۰۱۰	تعریف کارآفرینی	انعطاف‌پذیری و سازگاری
Driessen and Zwart 2010	نقش کارآفرینی در موفقیت کسب‌وکار	کار گروهی
هادیماز ۲۰۱۰	هفت ویژگی کارآفرینان بسیار مؤثر	جسارت، سخت‌کوشی
شال ۲۰۰۹	ویژگی‌های مهم کارآفرینان برتر	اعتمادبه‌نفس، انگیزه پیشرفت، و تقویت طرز فکر

برای دسته‌بندی مؤلفه‌ها، سعی شد که مؤلفه‌ها و شاخص‌های مرتبط باهم به ترتیب تبیین شوند و در ابعاد مشخصی دسته‌بندی و با توافق سه نفر بازبین نام‌گذاری شدند. در نهایت، در قالب هشت عامل، ۴۶ مؤلفه از پیشینه تجربی استخراج شدند. سپس، مصاحبه‌ای نیمه‌ساختاریافته با مضمون تعیین عناصر برنامه درسی تحقیق‌بخش شاخص‌های کارآفرینی با پانزده نفر از متخصصان حوزه برنامه درسی و کارآفرینی به کمک روش گلوله‌برفی شناسایی شدند و مصاحبه‌ها تا حد اشباع نظری ادامه یافتند که با سیزده نفر به اشباع دست یافتیم، اما تا پانزده نفر برای افزایش اعتبار و کاهش خطا ادامه یافت که نظر آنان در مورد ابعاد و مؤلفه‌های تحقیق‌بخش برنامه درسی کارآفرینی ثبت شد. در مرحله بعد، به شیوه کدگذاری باز، محوری، و انتخابی، مقوله‌های برگرفته از مصاحبه و تلفیق با مقوله‌های پیشینه تحقیق انجام گرفت. مقوله‌ها و مؤلفه‌ها در کدگذاری باز با استفاده از خردکردن، مقایسه‌کردن، مفهوم‌پردازی، و مقوله‌بندی داده‌های حاصل از مصاحبه با خبرگان مشخص شد (در جدول ۳ نمونه‌ای از مصاحبه‌ها و کدگذاری‌ها آمده است) و در کدگذاری محوری پیوند بین مقوله‌ها صورت گرفت. در کدگذاری انتخابی مقوله هسته به‌طور منظم و ارتباط‌دادن آن‌ها با سایر مقوله‌ها، اعتباربخشیدن به روابط، و پرکردن جاهای خالی با مقوله‌هایی صورت گرفت که به اصلاح و گسترش نیاز دارند.

جدول ۳. خلاصه کدگذاری باز

کدهای باز	نقل قول‌ها
استقلال‌طلبی محتوای کارآفرینانه دروس، درک فرصت مهارت راه‌اندازی کسب‌وکار، ریسک‌پذیری، درک فرصت نوآوری، دانش فناورانه، آموزش به‌روز، شبکه‌سازی، تفکر خلاق، تجربه کارآفرینی، ارتباط با صنعت، کارآموزی، و ایده‌پردازی	<p>برای بار دیگر، متذکر می‌شوم که اساس کارآفرینی تمرکز بر اشتغال‌زایی در محیط‌های صنعت است و مهارت‌های لازم در قالب دروس تخصصی به دانشجویان منتقل و آنان را برای هر بخش آماده می‌سازد. در این بین، اگر فرد برای استقلال در بازار احساس نیاز کند، این امکان برای کسب‌وکار کوچک با تکیه بر محتوای علمی - عملی رشته قابل‌دست‌یابی است.</p> <p>شاید اگر در تنظیم شاخص‌ها به شاخص‌های جهانی کارآفرینی مرتبط با بحث این پژوهش توجه شود بتوان نتایج بهتری از پرسش‌نامه گرفت. برای مثال، توانایی برنامه‌های درسی در ایجاد درک فرصت، مهارت راه‌اندازی کسب‌وکار، پذیرش ریسک، شبکه‌سازی، کسب‌وکار نوپای مبتنی بر فرصت، فناوری، رقابت، نوآوری، و غیره. این موارد شاخص‌های بهتری برای بررسی موضوع این پژوهش هستند.</p> <p>برنامه درسی که قدرت شناسایی فرصت‌ها را برای شروع کسب‌وکار در دانشجویان ایجاد کند، نهادهای محیطی مؤثر در فرصت‌ها را به دانشجوی معرفی کند، اعتقاد به مهارت‌های لازم را در دانشجوی تقویت کند، دسترسی به آموزش‌های به‌روز و مبتنی بر شرایط اقتصادی محیط را فراهم کند، پذیرش ریسک منطقی را در دانشجوی به‌وجود آورد، آشنایی و ارتباط با شبکه‌های کارآفرینی را فراهم سازد، و... می‌تواند برنامه درسی موفق‌تری در این زمینه باشد.</p> <p>درمورد شغل دانشجویان علمی و کاربردی که در واقع هدف اصلی پژوهش است، می‌توان همه شاخص‌های مطرح‌شده در بخش‌های قبلی را به‌عنوان نمونه موردی و کاربردی درمورد دانشجویان مذکور به‌کار برد. از جمله تقویت تفکر خلاقانه و در معرض تجربیات جدید قرارگرفتن دانشجویان، اجرایی کردن یک مدل مفهومی کسب‌وکار به‌عنوان پروژه پایان تحصیل یا کارآموزی به‌صورت عملی، ایجاد زمینه مشارکت با شرکت‌ها کارآفرین در بازار و تقویت حس کارآفرینی در دانشجویان، اختصاص واحدهای عملی برای کار بر روی پروژه‌های موفق کارآفرینی در سطح جامعه، تقویت ایده‌پردازی در دانشجویان و پیاده‌سازی و اعتبارسنجی ایده‌ها در قالب پروژه‌های کلاسی تیمی، و...</p>

جدول ۴. کدگذاری محوری و گزینشی (انتخابی)

کدهای باز	کدهای محوری	کد گزینشی
انعطاف‌پذیری، کار گروهی، و دانش فناورانه	کار گروهی	تجربیات کارآفرینی
مدیریت کسب‌وکار، شبکه‌سازی، و مسئولیت‌پذیری	رهبری	
توانایی حل مسئله، درک فرصت، تفکر کارآفرینانه، تشخیص فرصت، ایده‌پردازی، خلاقیت، نوآوری، و فرصت‌طلبی هوشمندانه	خلاقیت و نوآوری	
پویایی، رقابت‌پذیری، عزم، شجاعت، و تلاش مستمر	پشتکار	
توسعه فکری، اشتیاق کارآفرینانه، تفکر انتقادی، و تحمل ابهام	مثبت‌اندیشی	
استقلال‌طلبی، کنترل درونی، و خوداتکایی	استقلال‌طلبی	
ریسک‌پذیری، ایجاد رقابت، و آینده‌پژوهی	ریسک‌پذیری	
آشناسازی با کارآفرینان، مهارت‌محوری، مهارت راه‌اندازی کسب‌وکار، و علاقه به صنعت مربوطه	تجربه کارآفرینی	
ارتباط با صنعت، کارآموزی، بهره‌گیری از تجربیات بخش خصوصی، آشناسازی با محیط صنعت، برگزاری نمایشگاه کارآفرینی، بازدید از صنعت، تجربه عملی، آشناسازی با بنگاه‌های کوچک و متوسط، و نشست با کارآفرینان	آشناسازی با صنعت	
قوانین و خط‌مشی کارآفرینانه، سرفصل‌های آموزشی کارآفرین‌محور، استادان باتجربه در صنعت مربوطه، آموزش استادان، برنامه اجرایی هدف‌مند، و آموزش مدرک‌گرا	ویژگی‌های دانشگاه	

ارائه الگوی توسعه توانمندی کارآفرینی ... (سمیه فراگوزلو و دیگران) ۲۹۵

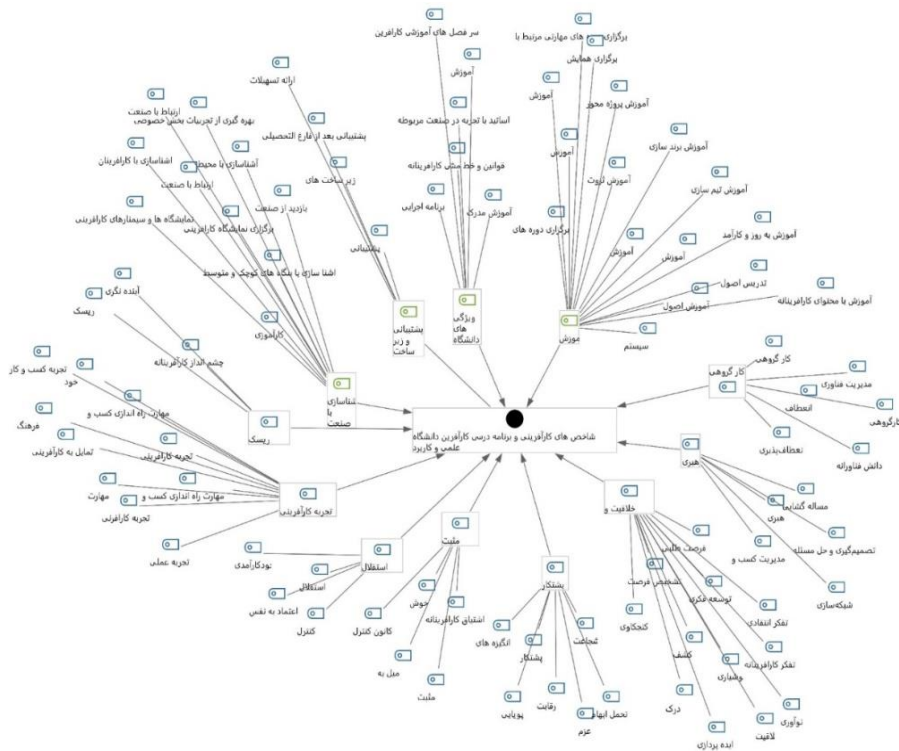
کدهای محوری	کدهای باز	کد گزینشی
پشتیبانی و زیرساخت	ارائه تسهیلات مالی، زیرساخت‌های حمایتی، پشتیبانی بعد از فارغ‌التحصیلی، و پشتیبانی فرهنگی	
آموزش	نمایشگاه‌ها و سمینارهای کارآفرینی، برگزاری دوره‌های کارآفرینی، آموزش گروهی، مهارت راه‌اندازی کسب‌وکار، برگزاری دوره‌های مهارتی مرتبط با صنعت، برگزاری همایش‌ها، آموزش عملی، آموزش پروژه‌محور، آموزش ثروت‌آفرینی، آموزش برندسازی، آموزش بازاریابی، آموزش تیم‌سازی، آموزش کارآفرینی، آموزش به‌روز و کارآمد، آموزش اصول سرپرستی، آموزش مهندسی کسب‌وکار، تدریس اصول کارآفرینی، آموزش با محتوای کارآفرینانه، و سیستم ارزیابی	

باتوجه به یافته‌های جدول ۵، عوامل استخراج‌شده از مصاحبه شامل ۷۱ مؤلفه و در قالب دوازده عامل است.

جدول ۵. عامل‌ها و مؤلفه‌های نهایی تحقیق

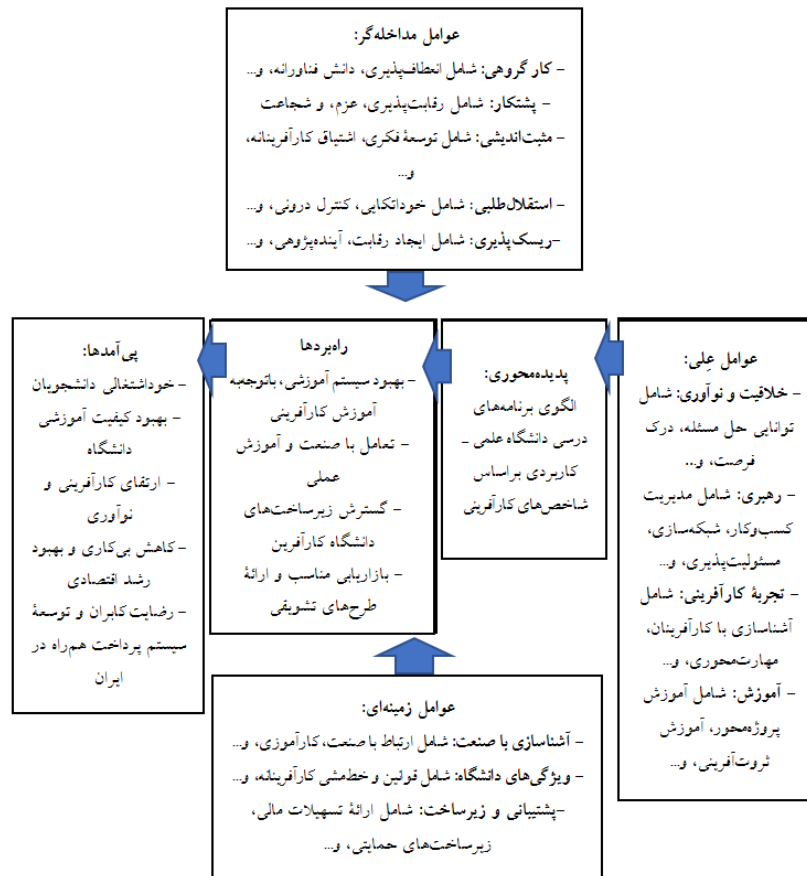
ردیف	عوامل	مؤلفه‌های تحقیق
۱	کار گروهی	انعطاف‌پذیری، کار گروهی، دانش فناورانه، مدیریت فناوری اطلاعات، تعاملات و ارتباطات مؤثر، فعالیت‌های شبکه، و قدرت مذاکره با دیگران
۲	رهبری	مدیریت کسب‌وکار، شبکه‌سازی، مسئولیت‌پذیری، تصمیم‌گیری و حل مسئله، موقعیت‌شناسی، رهبری، گشودگی، و هوشیاری
۳	خلاقیت و نوآوری	توانایی حل مسئله، درک فرصت، تفکر کارآفرینانه، تشخیص فرصت، ایده‌پردازی، خلاقیت، نوآوری، فرصت‌طلبی هوشمندانه، کنج‌کاوی، کشف فرصت‌ها، راه‌حل‌ها و ایده‌های نوآورانه، و تولید دانش نوآور
۴	پشتکار	رقابت‌پذیری، عزم، شجاعت، تلاش مستمر، تمایل به کار، پویایی و فعالیت مداوم، پشتکار، و جسارت
۵	مثبت‌اندیشی	توسعه فکری، اشتیاق کارآفرینانه، تفکر انتقادی، تحمل ابهام، مثبت‌اندیشی، میل به موفقیت، خوش‌بینی، و کانون کنترل
۶	استقلال‌طلبی	استقلال‌طلبی، کنترل درونی، خودکامی، روحیه خودباوری، اعتمادبه‌نفس، و خودکارآمدی
۷	ریسک‌پذیری	ریسک‌پذیری، ایجاد رقابت، آینده‌پژوهی، آینده‌نگری، و چشم‌انداز کارآفرینی
۸	تجربه کارآفرینی	آشناسازی با کارآفرینان، مهارت‌محوری، مهارت راه‌اندازی کسب‌وکار، علاقه به صنعت مربوطه، تجربه مستقیم، خوداشتغالی، تجربه کسب‌وکار، تجربه کارآفرینی، مهارت و نگرش، و فرهنگ کارآفرینی
۹	آشناسازی با صنعت	ارتباط با صنعت، کارآموزی، بهره‌گیری از تجربیات بخش خصوصی، آشناسازی با محیط صنعت، برگزاری نمایشگاه کارآفرینی، بازدید از صنعت، تجربه عملی، آشناسازی با بنگاه‌های کوچک و متوسط، و نشست با کارآفرینان
۱۰	ویژگی‌های دانشگاه	قوانین و خط‌مشی کارآفرینانه، سرفصل‌های آموزشی کارآفرین‌محور، استادان باتجربه در صنعت مربوطه، آموزش استادان، برنامه اجرایی هدف‌مند، و آموزش مدرک‌گرا
۱۱	پشتیبانی و زیرساخت	ارائه تسهیلات مالی، زیرساخت‌های حمایتی، پشتیبانی بعد از فارغ‌التحصیلی، و پشتیبانی فرهنگی
۱۲	آموزش	نمایشگاه‌ها و درس‌گروه‌های کارآفرینی، برگزاری دوره‌های کارآفرینی، آموزش گروهی، مهارت راه‌اندازی کسب‌وکار، برگزاری دوره‌های مهارتی مرتبط با صنعت، برگزاری همایش‌ها، آموزش عملی، آموزش پروژه‌محور، آموزش ثروت‌آفرینی، آموزش برندسازی، آموزش بازاریابی، آموزش تیم‌سازی، آموزش کارآفرینی، آموزش به‌روز و کارآمد، آموزش اصول سرپرستی، آموزش مهندسی کسب‌وکار، تدریس اصول کارآفرینی، آموزش با محتوای کارآفرینانه، و سیستم ارزیابی

در نهایت، منابع کتاب‌خانه‌ای و نظرهای خبرگان و متخصصان برنامه درسی و کارآفرینی به ترتیب تبیین، موارد تکراری و مشابه حذف شدند و موارد نهایی، که شامل صد مؤلفه در قالب دوازده عامل بود، استخراج شدند و به صورت فهرست درآمدند. مدل شاخص‌های مؤثر در کارآفرینی و برنامه درسی کارآفرینی (ترکیب مصاحبه و پیشینه تجربی) با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA نسخه Pro به صورت شکل ۲ است.

شکل ۲. شاخص‌های مؤثر در کارآفرینی و برنامه درسی کارآفرینی

دست آخر، به کمک روش داده‌بنیاد گلیزری، الگوی پارادایمی شامل شرایط علی‌ای به دست آمد که در مقوله یا پدیده محوری تأثیر می‌گذارد؛ مقوله محوری که علت وجود راه‌بردهاست و راه‌بردهای دست‌یابی به هدف که همان پدیده محوری است. شرایط زمینه‌ای و شرایط مداخله‌گر که بر راه‌بردها اثر می‌گذارند، دو جزء دیگر الگوی پارادایمی هستند و در انتها پی آمدهای حاصل از استخدام راه‌بردها برای رسیدن به هدف مدل نشان داده شده است.

شکل ۳. الگوی پارادایمی پژوهش

۵. نتیجه‌گیری

در عصر حاضر، بحران بی‌کاری در جوامع در حال توسعه ریشه دوانیده است و دولت‌ها قادر به برطرف کردن نیازهای فناورانه جوامع خود نیستند، چراکه بیش‌تر خروجی‌های دانشگاه‌ها با نیازهای بازار کار هماهنگی و هم‌خوانی ندارند. بیش‌تر دروس دانشگاهی، به ویژه رشته‌های علوم انسانی، به‌طور نظری ارائه می‌شوند و چالش جدی برای کاربردی کردن آن‌ها صورت نگرفته است. از این رو، دانشجویان بعد از دانش‌آموختگی میان مشاغل موجود دولتی و خصوصی در جست‌وجوی کارند و به اشتغال‌زایی کم‌تر

تمایل دارند که البته این مسئله در بسیاری عوامل هم‌چون خانواده، فرهنگ، سیاست‌های دولت، اقتصاد، آموزش و پرورش، و آموزش عالی ریشه دارد و هریک در جای خود قابل‌بحث‌اند. لذا هدف از این تحقیق الگوی برنامه‌های درسی دانشگاه علمی- کاربردی براساس شاخص‌های کارآفرینی بود که، باتوجه‌به نتایج الگویی، با صد مؤلفه در قالب دوازده عامل طراحی شد و در شرایط علی عواملی چون خلاقیت و نوآوری، رهبری، تجربه کارآفرینانه، و آموزش مؤثر در الگوی برنامه‌های درسی دانشگاه علمی- کاربردی براساس شاخص‌های کارآفرینی شناسایی تعیین شدند. این دسته از عوامل بر برنامه درسی کارآفرینی در دانشگاه علمی- کاربردی به‌صورت مستقیم اثرگذارند و شاخص‌هایی هستند که لازمه کارآفرینی دانشجویان است که بدون آن‌ها نمی‌توان از دانشجویان انتظار کارآفرینی داشت. در این جهت، موسی و دیگران (Mosey et al. 2019) پژوهشی با عنوان «نقش فرصت‌های تحقیقاتی در افزایش کارآفرینی در میان دانشجویان» به‌انجام رساندند و دریافتند که فرصت‌های تحقیقاتی و مطالعاتی باعث افزایش خودکارآمدی کارفرینی و بهبود نگرش به کارآفرینی در بین دانشجویان می‌شود. نووینسکی و دیگران (Nowiński et al. 2018) پژوهشی با عنوان «تأثیر آموزش کارآفرینی، خودکارآمدی کارآفرینی، و جنسیت بر اهداف کارآفرینی دانشجویان دانشگاه در کشورهای ویشگراد» به‌انجام رساندند و نتایج آن نشان داد که کشورهای که آموزش کارآفرینی را از سطح دبیرستان آغاز کرده‌اند، نتایج بهتری را در خودکارآمدی کارآفرینی نشان دادند و در این بین، آموزش جست‌وجو، پژوهش، و برنامه‌ریزی مناسب نقش مهمی را ایفا می‌کرد. یاسیسکا و دیگران (۲۰۱۴) در تحقیقی تحت عنوان «آموزش کارآفرینی بر کسب‌وکار» به این نتیجه رسیدند که آموزش کارآفرینی می‌تواند در میزان کسب‌وکار تأثیر معنادار داشته باشد. هم‌چنین، آموزش کارآفرینی می‌تواند در کسب‌وکار خانگی زنان بیش‌ترین تأثیر را داشته باشد. دانشجویان، به‌عنوان محور علمی جامعه، نقش مهمی را در ایجاد و توسعه دانش برعهده دارند. مسئولان امر می‌بایست تمامی توان خود را به‌منظور شناخت، رفع مشکلات، و ایجاد انگیزه برای سوق دانشجویان به‌سمت فعالیت‌های کارآفرینی به‌کار گیرند. درعین‌حال، ادراک دانشجویان از محیط آموزش دانشگاهی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم کارآفرینی به‌شمار می‌رود. به‌نظر می‌رسد هرچه دانشجویان درک مطلوب‌تری از محیط آموزشی دانشگاه داشته باشند، باورهای کارآفرینی قوی‌تری خواهند داشت. هم‌چنین، محیط کارورزی پژوهش با تقویت

خودکارآمدی کارآفرینی دانشجویان در ارتباط است (گلسو ۲۰۰۶) و درواقع، توانایی کارآفرینی دانشجویان را می‌توان نتیجه نظام آموزشی کارآمد دانست که پی‌آمد آن افزایش فعالیت‌های پژوهشی و میزان تولید علم در دانشگاه‌هاست. به‌طور کلی، محیط آموزشی مطلوب به دانشجویان اجازه می‌دهد تا گزینه‌های کارآفرینی خود را کشف کنند و به زمینه شغلی موردعلاقه خود دست یابند.

در شرایط مداخله‌گر، پنج عامل کار گروهی، پشتکار، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی، و مثبت‌اندیشی مؤثر در الگوی برنامه‌های درسی دانشگاه علمی - کاربردی براساس شاخص‌های کارآفرینی شناسایی و تعیین شدند. این دسته از عوامل با اثرگذاری بر راهبردهای برنامه درسی کارآفرینانه در دانشگاه علمی - کاربردی از اهمیت برخوردار می‌شوند و شاخص‌های حاضر در این گروه همگی از ویژگی‌های فردی و ذاتی هستند که در توسعه و بهبود توانایی‌ها و مهارت‌های کارآفرینانه دانشجویان مؤثر خواهند بود. هم‌چنین، در شرایط زمینه‌ای سه عامل اصلی آشناسازی با صنعت، ویژگی‌های دانشگاه، و پشتیبانی و زیرساخت مؤثر در الگوی برنامه‌های درسی دانشگاه علمی - کاربردی براساس شاخص‌های کارآفرینی شناسایی و تعیین شدند. این گروه از عوامل نیز زیرساخت‌های زمینه‌ای هستند که در برنامه درسی کارآفرینی در دانشگاه علمی - کاربردی به‌صورت غیرمستقیم و در راهبردهای اجرایی این برنامه به‌صورت مستقیم تأثیرگذارند. وجود این دسته از عوامل در تسهیل شرایط برای افزایش مهارت‌های کارآفرینانه دانشجویی، که توسط دانشگاه علمی - کاربردی ارائه و مدیریت می‌شود، تأثیرگذار است. در این جهت، کیم و دیگران (Kim et al. 2019) پژوهشی را، با عنوان «تجزیه و تحلیل عملکرد دولت در حوزه اشتغال‌زایی دانشجویان»، به‌انجام رساندند. داده‌های مورد استفاده در این مطالعه براساس مقایسه پنج سال پشتیبانی زمینه اشتغال و نتایج عملکرد این برنامه تا سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۱۸ است. نتایج تحقیق نشان داد که به‌طور مداوم میزان اشتغال‌آفرینی دانشگاه افزایش یافته است، به‌خصوص میزان اشتغال بخش تخصصی بالاتر از میزان اشتغال بخش غیرتخصصی است. هم‌چنین، برنامه‌های آموزشی تخصصی و یادگیری مداوم بر گسترش اشتغال دانشجویان اثرگذار بوده‌اند. دابی و دیگران (Dube et al. 2018) پژوهشی را، با عنوان «توسعه آموزش حرفه‌ای در زیمبابوه»، به‌انجام رساندند و دریافتند که سرمایه‌گذاری در زمینه آموزش حرفه‌ای می‌تواند زمینه را برای بهبود فضای کسب‌وکار، افزایش درآمد افراد، و افزایش شغل فراهم سازد. حاجیا و

دیگران (۲۰۱۸) پژوهشی را، با عنوان «آموزش حرفه‌ای: ابزاری برای توسعه پایدار در نیجریه»، به‌انجام رساندند. در این پژوهش، پژوهش‌گران با بررسی نظرهای متخصصان و کارفرمایان اظهار کردند که آموزش حرفه‌ای نقش مهمی را در توسعه پایدار هر کشوری ایفا می‌کند. بنابر تعریف برنامه‌ریزی، فراهم کردن تدابیر لازم برای آموزش افراد به‌منظور حضور در بازار کار آینده را می‌توان برنامه‌ریزی آموزشی اشتغال‌زا تعریف کرد. بر این اساس، برگزاری جلسات و ستادهای هماهنگی برای اجرای طرح کارورزی با ارگان‌ها، سازمان‌ها، و شرکت‌های صنعتی دانش‌بنیان و کارآفرین از عوامل اثرگذار بر افزایش سطح مهارت و تخصص دانشجویان به‌شمار می‌روند. ازجمله عواملی که بر حضور موفق دانشجویان در بازار کار اثر می‌گذارد، تجربه ناکافی آن‌ها در زمینه‌های شغلی متنوع است و اجرای برنامه‌های کارورزی به‌عنوان طرحی مشترک بین سازمان‌ها، شرکت‌ها، و حتی پارک‌های علم و فناوری می‌تواند تجربه شغلی دانشجویان را افزایش دهد و تأثیر مثبتی در توان‌مندسازی آن‌ها داشته باشد. هم‌چنین، همکاری با بازار کسب‌وکار و صنعت در طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی از عوامل مؤثر در افزایش سطح مهارت و دانش کارآفرینی دانشجویان است. در این جهت، برقراری ارتباط با مراکز تحقیقاتی و پژوهشی به‌منظور تبادل علمی و اطلاعاتی از عوامل مؤثر در افزایش سطح مهارت و دانش کارآفرینی دانشجویان است. هرروزه، تحقیقات و پژوهش‌های متنوعی در زمینه‌های مختلف شغلی صورت می‌گیرد و آگاهی از نتایج آن‌ها می‌تواند به مراکز آموزشی و دانشگاهی در جهت فرایندهای مختلفی هم‌چون مشاوره و هدایت شغلی، سرمایه‌گذاری برای ارتقای کیفیت، و... کمک کند و کاستی‌ها و مشکلات برنامه‌های آموزشی می‌تواند موضوع پژوهشی مناسبی برای مراکز تحقیقاتی باشد. هم‌چنین، سازمان‌دهی گردش‌های علمی هدف‌مند و متناسب با اهداف و نیازهای بازار کار و صنعت برای دانشجویان از عواملی است که بر افزایش سطح مهارت و دانش کارآفرینی دانشجویان اثرگذار است. گردش‌های علمی هدف‌مند می‌تواند دانشجویان با شغل‌های جدید، تجهیزات، و دستگاه‌های به‌روز آشنا کند و انگیزه آنان را برای کسب مدارج بالایی مهارتی ارتقا دهد. درنهایت، به شبیه‌سازی موقعیت، ارائه مسئولیت‌هایی درحین تحصیل به‌منظور توسعه توانایی‌های رهبری و خلاقیت دانشجویان، و هم‌چنین ارائه مبحث آموزش کارآفرینی و سرفصل‌های مرتبط چون اصول کارآفرینی، اصول مدیریت و توسعه کسب‌وکار، بازاریابی، برندسازی، و... توجه اساسی شود.

کتابنامه

- ایزدی، صمد، ابراهیم صالحی عمران، و عادل قربانی (۱۳۹۰)، «ارزیابی وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاه جامع علمی- کاربردی»، فصل‌نامه انجمن آموزش عالی ایران، س ۳، ش ۲.
- بازرگان هرندی، عباس (۱۳۹۷)، *مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته: رویکردهای متداول در علوم رفتاری*، نشر دیدار.
- باقرصاد، وجیه و دیگران (۱۳۹۲)، «تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی دانشجویان رشته‌های فنی و حرفه‌ای»، فصل‌نامه علمی- پژوهشی توسعه کارآفرینی، س ۶، ش ۴.
- حاجی تبار، محسن، حسن ملک، و غلامعلی احمدی (۱۳۹۶)، «طراحی و اعتبارسنجی الگوی مفهومی کاهش فاصله برنامه درسی قصدشده، اجراشده، و کسب‌شده در نظام آموزش عمومی ایران»، *دوفصل‌نامه نظریه و عمل در برنامه درسی*، س ۴، ش ۷.
- دانایی فرد، حسن و سیدمجتبی امامی (۱۳۸۶)، «استراتژی‌های پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه‌پردازی داده‌بنیاد»، *اندیشه مدیریت*، س ۱، ش ۲.
- رضایی، مصطفی و رحمت‌الله مرزوقی (۱۳۹۷)، «ارزیابی مؤلفه‌های کارآفرینی در برنامه درسی تجربه‌شده دانشجویان دانشگاه کابل»، *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، س ۱۵، پیاپی ۵۸.
- زالی، محمدرضا و دیگران (۱۳۸۹)، *ارزیابی وضعیت کارآفرینی در ایران*، تهران: مؤسسه کار و تأمین اجتماعی.
- سبحانی‌نژاد، مهدی و مینا مقدم (۱۳۹۲)، «تبیین ابعاد و مؤلفه‌های نگرش جامع کارآفرینی و تحلیل آن در محتوای کتب درسی عمومی و تکمیل مهارت متوسطه کاردانش»، *فصل‌نامه رهبری و مدیریت آموزشی*، پیاپی ۲۳.
- سبزه، بتول (۱۳۹۴)، «طراحی الگوی برنامه درسی کارآفرینی برای کودکان پیش از دبستان و ارزش‌یابی آن از دیدگاه متخصصان برنامه درسی، کارآفرینی، و مربیان»، *مطالعات پیش‌دبستان و دبستان*، س ۱، ش ۱.
- سلمانی دنگلانی، سمیه، حسین صفرزاد، و فریدون آزما (۱۳۹۴)، «بررسی و نقش آموزش‌های مهارتی در کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشگاه جامع علمی و کاربردی (مطالعه موردی: مرکز علمی و کاربردی شرکت پست)»، *فصل‌نامه علمی- پژوهشی پژوهش‌نامه تربیتی*، س ۱۰، پیاپی ۴۳.
- شجاعی، عبدالعارف و دیگران (۱۳۹۸)، «طراحی الگوی شایستگی‌های برنامه درسی کارآفرین در رشته علوم تربیتی»، *سیاست علم و فناوری*، س ۱۱، ش ۱.

- شریف، سیدمصطفی و دیگران (۱۳۹۰)، «تحلیل وضعیت آموزش کارآفرینی در آموزش عالی»، فصل‌نامه توسعه کارآفرینی، س ۳، ش ۱۱.
- شریفی اسدی، ملفه فاطمه و دیگران (۱۳۹۸)، «تعیین مؤلفه‌های اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان دانشگاهی با رویکرد آمیخته اکتشافی»، دوفصل‌نامه نظریه و عمل در برنامه درسی، س ۷، ش ۱۳.
- کیاکجوری، کریم، فروغ رودگرنژاد، و سیده‌مریم حسینی (۱۳۸۷)، «موانع و چالش‌های شکل‌گیری دانشگاه کارآفرین در ایران»، نامه آموزش عالی، س ۱، ش ۳.
- گودرزی، مهدی و دیگران (۱۳۹۵)، «تحلیل عوامل رفتاری مؤثر در ارتقای کارآفرینی دانشجویان مدیریت ورزشی»، فصل‌نامه علمی - پژوهشی مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، دوره ۳، ش ۳، پیاپی ۱۱.
- مجلل، محمدعلی و دیگران (۱۳۹۰)، «آسیب‌شناسی فرایند کارآفرینی در برنامه درسی رشته‌های تحصیلی دانشگاهی»، فصل‌نامه فراسوی مدیریت، س ۵، پیاپی ۱۸.
- محمدی، شراره و دیگران (۱۳۹۵)، «آسیب‌شناسی دانشگاه جامع علمی - کاربردی به‌کمک تحلیل ANP و SWOT و ارائه راهبردهای مناسب (مورد مطالعه: مراکز علمی کاربردی شهرستان زاهدان)»، علوم تربیتی، س ۲۳، ش ۲.
- مدرسی سریزدی، آسیه‌السادات و دیگران (۱۳۹۷)، «طراحی انگاره نظری برنامه درسی با رویکرد کارآفرینی برای درس فارسی دوره ابتدایی»، پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، س ۷، ش ۱، پیاپی ۱۵.
- مقام‌دوست، ابوبکر و دیگران (۱۳۹۸)، «طراحی و اعتباربخشی الگوی مطلوب برنامه درسی رشته‌های کاردانش با رویکرد کارآفرینی»، مطالعات برنامه درسی، س ۱۴، پیاپی ۵۴.
- ملکی‌پور، احمد و دیگران (۱۳۹۵)، «مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش کارآفرینی در قلمرو رشته‌های کارشناسی علوم اجتماعی و رفتاری در دانشگاه تهران با دانشگاه‌های پیش‌روی جهان»، پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، س ۲۰، پیاپی ۳۸.
- یداللهی فارسی، جهان‌گیر، محمدرضا زالی، و سیدمرتضی باقری‌فرد (۱۳۹۰)، «شناسایی عوامل ساختاری مؤثر در توسعه کارآفرینی دانشگاهی؛ مطالعه موردی دانشگاه جامع علمی - کاربردی»، سیاست علم و فناوری، س ۴، ش ۱.

Albarraq, A. A., H. A. Makeen, and D. Banji (2020), "Preconception of Pharmacy Students for the Inclusion of Entrepreneurship Curriculum in the PharmD Program".

Aranha, E. A. and N. P. Garcia (2018), "Dimensions of a Metamodel of an Entrepreneurial University", *African Journal of Business Management*, vol. 8, no. 10.

- Arend, R. J. (2007), "Abandoning Entrepreneurship: Children and Victims First", DOI: 10.1177/1476127007083349.
- Ariffin, H. F., R. P. S. Raja-Abdullah, Baba (2015), "Structural Relationships between Career Developments Learning, Work Integrated Learning and Employability: A Structural Equation Modeling Approach", in: *2nd International Hospitality & Tourism Conference Location: Penang, Malaysia*.
- Badawi, A. A. (2013), "TVET and Entrepreneurship Skills", *Unesco-Unevoc Revisiting Global Trends in TVET*.
- Burdus, E. (2010), "Fundamentals of Entrepreneurship", *Review of International Comparative Management*, vol 11.
- Burke, J. C. (2010), *Achieving Accountability in Higher Education: Balancing Public, Academic, and Market Demands*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Cincera, J. et al. (2018), "Designing a Sustainability-Driven Entrepreneurship Curriculum as a Social Learning Process: A Case Study from an International Knowledge Alliance Project", *Journal of Cleaner Production*, vol. 172.
- Damuri, D., M. Nejatijajbsh, and Sh. Monfared (2010), "Identifying and Ranking Motivations for Entrepreneurship among Female University Student".
- Driessen, M. P. and P. S. Zwart (2010), "The Role of the Entrepreneur in Small Business Success: The Entrepreneurship Scan", Working Paper, Groningen: University of Groningen.
- Dube, N. and S. Xie (2018), "The Development of Technical and Vocational Education in Zimbabwe", *Journal of Progressive Research in Social Science*, vol. 8, no. 1, Available at: <<http://scitecresearch.com/journals/index.php/jprss/article/view/1565>>.
- Fairlie, R. W. and W. Holleran (2011), "Entrepreneurship Training, Risk Aversion and other Personality Traits: Evidence from a Random Experiment", *Journal of Economic Psychology*, vol. 33.
- Faoite, D. et al. (2003), "Education and Training for Entrepreneurs", *Education+Training*, vol 45, no. 8-9.
- Fejes, A., M. Nylund, and J. Wallin (2019), "How do Teachers Interpret and Transform Entrepreneurship Education?", *Journal of Curriculum Studies*, vol. 51, no. 4.
- Fischer, B. B. et al. (2018), "Quality Comes First: University-Industry Collaboration as a Source of Academic Entrepreneurship in a Developing Country", *The Journal of Technology Transfer*, vol. 43, no. 2.
- Fleck, E. and A. Teckchandani (2020), "Adopting an Immersive Experiential Approach to Entrepreneurship Education: A Review of the Experiential Entrepreneurship Curriculum", *Academy of Management Learning & Education*, vol. 19, no. 1, Available at: <<http://www.teachingentrepreneurship.org/exec/>>.
- Goldstein, B. L. (2016), "Using the Action Research Process to Design Entrepreneurship Education at Cenderawasih University", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, vol. 228.

- Hannu, R. et al. (2018), "University Students' Perceptions of their 'Ability Selves' and Employability: A Pilot Study", *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, vol. 4, no. 2.
- Iwu, C. G. et al. (2019), Entrepreneurship Education, Curriculum and Lecturer-Competency as Antecedents of Student Entrepreneurial Intention", *The International Journal of Management Education*, vol. 100295.
- Kim, H. Y. (2019), "Analysis of the Performance of the Employment Support Field by the Government Specialization Project", *Journal of Industrial Convergence*, vol. 17, no. 2.
- Kint, D., K. Kitainge, and A. Ferej (2019), "Employers' Perceptions about the Employability of Technical, Vocational Education and Training Graduates in Uganda", *Advances in Research*, vol. 18, no. 2, Available at: <<https://doi.org/10.9734/air/2019/v18i230087>>.
- Ko, C. R. and J. I. An (2019), "Success Factors of Student Startups in Korea: From Employment Measures to Market Success", *Asian Journal of Innovation & Policy*, vol. 8, no. 1.
- Lau, H. H. et al. (2014), "Impact of Participation in Extra-Curricular Activities during College on Graduate Employability: An Empirical Study of Graduates of Taiwanese Business Schools", *Educational Studies*, vol. 40, no. 1.
- Liu, C. R. et al. (2015), "Equity-Based Customer Loyalty Mode for the Upscale Hotels-Alternative Models for Leisure and Business Travels", *Tourism Management Perspectives*, vol. 16, no. 1.
- Martinez, A. C. et al. (2014), *GERA-Global Entrepreneurship Research Association, Global Entrepreneurship Monitor Special Report (GEM): A Global Perspective on Entrepreneurship Education and Training*, GERA, Babson College, Universidad del Desarrollo; Reykjavik University.
- Matviuk, S. G. (2010), "A Study of Peruvian Entrepreneurs Leadership", *Journal of American Academy of Business*, vol. 16, no.1.
- Mehralzadeh, Y. and S. A. Arman (2007), "A Follow Up Study of Employability of Public University Graduates", *Daneshvar Raftar*, vol. 26, no. 14 [in Persian].
- Mgabhi, G. and M. Mohammed (2018), "African Review of Economics and Finance-Economic Benefits of Technical Vocational Education and Training in the Kingdom of Eswatini: A Case of the National Handicraft Training Centre-Research", *African Review of Economics and Finance*, vol. 10, no. 2.
- Momeni Mahmoei, H., M. Karami, and S. Timurid (2011), "The Students Experienced Curriculum BS Degree in Primary Education", *Journal of Educational Psychology*, vol. 2, no. 1, [in Persian].
- Mongia, A. K. (2013), "Characteristics and Attitudes of Successful Entrepreneurs", Norwegian University of Science and Technology, Department of Industrial Economics and Technology Management.
- Mosey, S. and P. Kirkham (2019), "Research Opportunities Considering Student Entrepreneurship in University Ecosystems", *A Research Agenda for Entrepreneurship and Innovation*, vol. 155.
- Nowiński, W. et al. (2019), "The Impact of Entrepreneurship Education, Entrepreneurial Self-Efficacy and Gender on Entrepreneurial Intentions of University Students in the Visegrad Countries", *Studies in Higher Education*, vol. 44, no. 2.

- Olokundun, M. et al. (2018), "Data Article on the Effectiveness of Entrepreneurship Curriculum Contents on Entrepreneurial Interest and Knowledge of Nigerian University Students", *Data in Brief*, vol. 18.
- Peykarifard, F. and F. Mahnegar (2012), "The Role of Universities in the Development of Entrepreneurship", in: *National Conference on Entrepreneurship, Business Management Knowledge Base*.
- Philpott, K. et al. (2016), "The Entrepreneurial University: Examining the Underlying Academic Tensions", *Journal of Technovation*, vol. 31.
- Pillai, S. et al. (2012), "Enhancing Employability through Industrial Training in the Malaysian Context", *High Educ*, vol. 63.
- Pool L. D. and P. Sewell (2007), "The Key to Employability: Developing a Practical Model of Graduate Employability", *Education and Training*.
- Räty, H. et al. (2019), "Being Stable and Getting along with Others: Perceived Ability Expectations and Employability among Finnish University Students", *Soc Psychol Education*, vol. 22, Available at: <<https://doi.org/10.1007/s11218-019-09510-9>>.
- Sanchez, J. C. (2011), "University Training for Entrepreneurial Competencies: Its Impact on Intention of Venture Creation", *International Entrepreneurship and Management Journal*, vol. 7, no. 3.
- Seabela, M. and O. Fatoki (2014), "The Entrepreneurial Competencies of Non-Business University Students", *South Africa International Journal of Science Education*, vol. 6, no. 3.
- Sharifzadeh, A. (2013), "Diagnosing Agricultural Research and Technology Development: Perspective of Agricultural Innovation System", Research Report, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources [in Persian].
- Singhn, P. et al. (2013), "Perception Differential between Employers and Instructors on the Importance of Employability Skills", in: *6th International Conference on University Learning and Teaching; Procedia Social and Behavioral Sciences*, vol. 90.
- Ting Hung, Wei (2010), "Pricing Determinants in the Hotel Industry: QuantileRegression Analysis", *International Journal of Hospitality Management*, vol. 29.
- Tymon, A. (2011), "The Student Perspective on Employability", *Studies in Higher Education*.
- Wahidmurni, W. et al. (2019), "Curriculum Development Design of Entrepreneurship Education: A Case Study on Indonesian Higher Education Producing Most Startup Funder", *Journal of Entrepreneurship Education*, vol. 22, no. 3.
- Wasimudin, S. (2015), "Employers' Needs for Employability Skills of Engineering Graduates in Indonesia", in: *3rd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training (TVET)*, Bandung, Indonesia.
- Wu, Jui et al. (2009), "Effect of Experiential Value on Customer Satisfaction with Service Encounters in Luxury-Hotel Restaurants", *International Journal of Hospitality Management*, vol. 28.

Zhang, J. (2007), *A Study of Academic Entrepreneurs Using Venture Capital Data Discussion Paper*, Germany and Bonn: Forschungsinstitut, Zur Zukunft der Arbeit, Institute for the Study of Labor.

Zoltán, J. Á., S. László, and A. Lloyd (2018), *The Global Entrepreneurship Index*, Washington, D.C., United States: The Global Entrepreneurship and Development Institute.